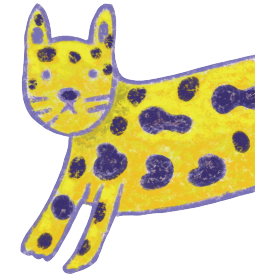

JANE PAA 'I JA 'KOWA 'IA 'Ë

1

Yure iye Teatro de Papel del Cuyabeno, ñaja'kowa'ia'ë "Jane paa'i ja'kowa'ia'ë", iye aipë koka këaye toyasikoa titi aë'we paai këayepi, comunidad Shuar Taikua akowa'i.

Iye mu'se tsi'si sikowa'ipi ñu'u toyaja'o ye'ye wë'e etasa'rona, tsipi te'e ao tsi'kapë aojajë kajë utejë. Ja ñu'i jëna, koo'a sëñepi titao, se poonëni ñajëna airo yaipi ëtapi. Këkëni koo'kowë, yo'oni jejeyo'je kwañewë airo yaire jaso jë'ë kajë. Kwasawë jete yo'je: "airo kato i kë'ro'aë, iye daripë kato mai wë'ea'ë".

Wë'wëjë sa'ë jasowëa imasiko wa'ipi yo'ni yëkëpi koo'kowë: ;saijë airoyai; ;iño më'ë kë'ro peeoji; ;këëna kato koa si'aowa'ire kakakoa;

2

Yekere airo yai, daikëapi jai so mu'seña paani, yure kato iti na'ikëna ko'ikopi. Kwi'ne repa koo'kowë, paai wë'wëni yojë pëë'ë, yo'ni kooa sowë yëkë. Jayë'ta airo kaka ma'ë, yaipi ñapi yëkëre tuturepa. Du'ru këkëni wanë yewë, jeteyo'je yë'ë yëko Nantupi, ñasi'i kao karena asani sa'ë. Yekë daripë ai so'ona sai siko paako'u yë'ë yëko, jaje paa'iona te'e se'e ñakë paa'ë. Tsoe de'o'ji io ja'ne tsioni paa'iyë kwasani sa'ë.

Yekë daripë sani ti'awë Nantu ja're. Kaa'a yo'jë kwi'ne kokare kajë sojë ñu'ijëna, paapi koarepa wë'wëwë yëkë kërona .
—Yai, iño akë peeoyë më'ë, ;saijë yurepi! — Kwijë, tara kwi'ne kaata jeajë yo'ojëna ñamakarepa. Jai kaataopi ju'ao yë'ëre, ju'aona wë'wë katisi'i kakë.

Wë'e ma'a ja sai omewë yë'ëre jeo sikopi a'sikona. Si'a kaapë we'ewë yë're iti jease'e, jë'josikë kwi'ne oi äaye nëji'i, yë'e yëko Nanture jeoni saina. A'sire ne'nekëna, yekëpi daina kékëwë.

—¿Kei ya'ni më'e kwi'ne kere yëkë? — sewë kwe'yo sikëpi.

—Më'ëre këasi'i kako da'ë— kao naña sëopë naso, jete yo'je kao iyere:

—Neayai kwi'ne më'e jane kwi'na ja'i maka'ë. Jaëje koeji i nëjore, jaje yo'kë ku'iji. I nëjo paai daripë jete'tere paa'ikoa, jeni tomeni sasi'i kakëna paaipi jasojë yo'o jëna sani ti'añe paaji.

“Yë'e koo'a koka peeo” kwasawë, yo'këta'a oi äaye nëji'i Nanture jeo kooni saina, yokë kwasawë yë'ëre neayai tuturepa ñase're. Jane kwasaëna oi äaye nëji'i.

—ikëpi deokë o koa'ye yo'okë peeoji iño kato— sewoko ñuko'u sëopo naso. Nea yai newesëyë nomio kwi'ne ëmëpi yëkëwe'ñare paa'i do'ire, io wa'ipi mamajëre peeo do'ire, më'ëre yure yo'oyeje paa'ye Nantu ja're. Iye wanë yeye paajë, neayaire ñakokë paani.

Wë'e koo'ina sewë yë'ëre yeko wa'ipi, merepa ku jakë'ni kajë, kajëna këawë yë'ëre yo'o se'e . Sëopo nasore ñase'e koni.

—¿Neayaire koojë'e kakë më'e? — kako seko'u te'o.

—¿Koo ti'añe paañë mai; ¿Neayai kato maine aikëapi; ¿Maine ani saoto mene ja'ko wa'iani? —Kapi yëkë.

—maine asi'i kaye paaji— se sewowë yë'e — Sasi'i kaji yëkë te'tena i nëjo kërona, sani mamajëre paasi'i kaji, paañë kato i paai newesë ja'kowa'ia'ë.

—¿Më'e kaye kato yëkëre kooñe paaji? — Kapi yëkë jëa yë'orepa—. Maine koone paañë neayai kato.

Maine koo ja'ko wa'ia'ë— sewopi Susu, aiwano yai kwi'ne ta'ñe kwasakë. Ikë mai kaajei ai yo'pi neayai ai yo'yeje paa'ye, mai ine ko'ko sao jëna. Iye daripë kato mai wë'ea'ë, yo'këta'a iye daripë këko paako airopi kwi'ne neayaipi këko paaji airona.

Yekowa'i sewoye paawë, yo'oni koñu'u jaje paa'ito kawë.

Ĕne ya'ji mu'seña titaona paai koarepa tsi'siwë, ěne koono uku yu'u kajë. Yeko wa'ipi sa'kajë siwajëna, yeko wa'ipi deoji kajë siwawë aore, yeko wa'ipi jë'kawë futbolre kwi'ne a'so koono ukujë. Iye mu'se koo'koye paañu'u kawë, neyaire ñasiko wa'i paani. Paai ñawe'ñapi wajo wëowë, wajore yo'ojëna nea yai jeni tomepe, iye daripë.

—Deoji korepawë —kapi siwakë Susu—. A'jiñe peeoji iye kato, yo'kë ta'a neyaire koojë, koowë iye airoje kwi'ne iye daripë.

Siwajë yëkë jikomo wëoni kaa'a yo'owë pelota jete yo'je wë'wëjë.

Ai tsoe tëto sai sitopi, Nuntu ja're paa'ina, titao sëopo naso yo'oni kao sokë kapëpi.

—Nea yai tsiipi je te'te yo'jë kayë. Jane paa'i ja'ko wa'ia'ë.

Este cuento fue escrito por:

Paula Terán O.
María Paz Dávila
María Vallejo

Las ilustraciones fueron creadas por:

Paula Terán O.

Y las niñas y niños de la comunidad Shuar de Taikua:

Nayeli Ankuas	Aracely Tiwi
Nadia Ankuash	Geniffer Tiwi
Gissela Ankuash	Yury Shakai
Dany Ankuash	Sherelin Tiwi

Este cuento es libre de derechos de reproducción. Puede ser impreso y difundido por cualquier vía, siempre y cuando mantenga los créditos correspondientes. Libro de distribución gratuita, prohibida su venta.

© 2022 WWF Ecuador

Trabajamos para conservar la naturaleza para las personas y la vida silvestre.

juntos es posible™ wwf.org.ec